

Van twee grafmonumenten en een penning (1)

In de zuidelijkste van Utrechts oude parochiekerken bevindt zich het marmeren praalgraf van Elisabeth van Tuyll van Serooskerken, dat haar man Paul de la Baye voor haar heeft doen oprichten. De noordelijkste, de Jacobi, bewaart in haar koor het grote grafmonument van de familie Van Westrenen. Die twee uitersten raken elkaar - de tijd nu daargelaten - in De Bilt. Het echtpaar De la Baye - Van Tuyll van Serooskerken, rustend in de Klaaskerk, kocht in 1680 de Biltse buitenplaats „Meijenhagen”. De Van Westrenens zijn ongeveer honderd jaar lang eigenaar geweest van de buitenplaats „Houtringe”, eveneens in De Bilt gelegen.

Elisabeth was de dochter van Reinout van Tuyll van Serooskerken en Agnes van Reede. Haar man, Paul de la Baye baron de Theil of du Theyll, was commandant van een regiment infanterie ten dienste dezer landen, met de rang van kolonel. Ook zien wij hem vermeld als commandeur over Hasselt. Zij overleed op 29 september 1689 en hij op 1 september 1699. Zij kochten „Meijenhagen” in 1680 in openbare veiling voor f 3.600, op de last van een jaarlijkse tins van 1 gulden 11 stuivers en 8 penningen ten behoeve van het klooster „Oostbroek”. Behalve het huis en andere opstallen bestond de bezitting uit 23 morgen land. Van deze waren 4 morgen belast met een jaarlijkse opbrengst van twee mud rogge voor het weeshuis in Utrecht. Na de dood van Elisabeth en Paul vererfde „Meijenhagen” op hun zoon Reijnout Hendrik, die de bezitting in 1705 verkocht aan de Utrechtse muntmeester Johan van Romond. Waarschijnlijk lag het toenmalige „Meijenhagen” ten westen van het tegenwoordige „Jagtlust”, dus waar wij nu het Bilthovense Tuindorp kennen.

De kapel in de noordwesthoek van de kerk is in haar geheel dienstbaar gemaakt aan het graf van Elisabeth en haar man. Alliantiewapens en de wapens van hun kwartieren sieren wanden en zoldering. In het midden staat de marmeren graftombe. Zij stelt een slapende vrouw voor rustend op de rechter elleboog en vergezeld van haar trouwe hond. De tombe is overkoepeld door een dak dat op zuilen rust. Het gebogen fronton bevat, behalve de beide familiewapens, de volgende onbehaaglijke waarschuwing:

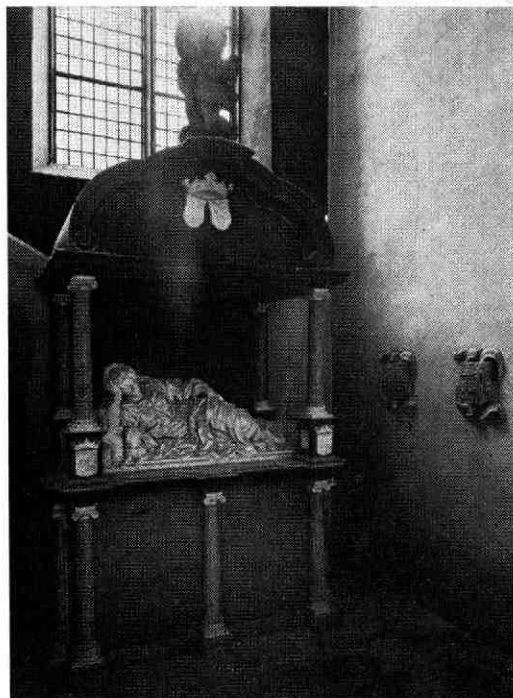

Foto: P. van Vliet.

*Alte là cher passant à la voix qui t'appelle.
Contemple ce tombeau et tout ce qu'il contient.
C'est un putride corps, un ombre mais un rien;
Peut estre que demain l'on te verra com elle.*

Er boven op houdt een engeltje het wapen Van Tuyll van Serooskerken omhoog en heeft daar, zo te zien, een harde dobber aan. Achter de vrouwenfiguur, tegen de achterwand van de tombe, is een Latijnse tekst aangebracht waarin Elisabeths lof wordt gezongen.

Mulierem fortem quis inveniet?

Proverb: Cap: Ultimo

*Tuyll a Seroskerce iacet hoc inclusa sepulcro
Cui placuit virtus continuusque labor
Ipsa suis telam manibus non inpigra textit
Nec mandit panem desidiosa suum
Saepius insomnis duxit cum lampade noctem
Venturum timuit non minus illa diem
De fructu manuum vitem plantavit in illa
Enituit pietas coetera candor habet
Quis sicut Elisabeth*

De op elkaar rijmende eerste en laatste regel zullen we bij elkaar moeten lezen: Wie zal er een vrouw vinden even dapper als Elisabeth? Wat de verwijzing naar het laatste hoofdstuk van de Spreuken van Salomo betreft, de inhoud van het uit vier disticha bestaande vers is daarin met wat goede wil wel zo ongeveer terug te vinden. Een voorbeeld van parafrasen als zo geliefd

in de 17e eeuw. Wij laten Elisabeth nu verder rusten, onverstoort te midden van het stof en lawaai van Jurriëns' restauratiewerkzaamheden.

P. H. Damsté

Bronnen en literatuur:

Transportregisters van het gerecht Oostbroek en de Bilt, Rijksarchief Utrecht, Rechterlijke archieven cat. nr. 1351. P. C. Bloys van Treslong Prins, Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Utrecht. Utrecht, 1919.

BOEKBESPREKINGEN

E. P. Polak-de Booy. Zorg voor het familiearchief. (3e druk, Bussum 1972). 48 blz. f 3,95.

Omdat onze vereniging dit jaar zoveel nieuwe leden heeft gekregen, lijkt het me de moeite waard om toch nog de derde druk van een werkje aan te kondigen dat ook voor hen van belang kan zijn: „Zorg voor het familiearchief”. Het woord zorg in deze titel heeft een tweeledig karakter. Als werkwoord roept het op om goed voor het familiearchief te zorgen. Als zelfstandig naamwoord geeft het aan wat zo'n goede verzorging inhoudt. Hoe dat dan moet, dat ordenen, beschrijven en vooral het bewaren van zo'n archief, legt mevr. De Booy vanuit haar grote ervaring met familiearchieven en hun eigenaars heel praktisch uit.

Maar eerst moet u ervan op de hoogte raken of u soms een familiearchief bezit.

Denk niet te gauw dat u er geen hebt! Die ouwe koopakte van dat lapje grond dat u allang van de hand hebt gedaan; dat dagboekje in leren foedraal, dat moeder trouw bewaarde omdat haar ouders daarin hun enige vakantiereis langs de Rijn beschreven hadden; en die schoenendoos met brieven van oom Jan die u alleen van vergeelde kiekjes kent, maar die met elke mail zijn belevenissen in de Oost naar huis meldde; al zulke persoonlijke stukken zijn aanloopjes voor een familiearchief. Ook kunt u ongeweten gedeelten van het archief van een kerk of een vereniging op zolder hebben liggen, omdat een familielid daarbij eens een functie heeft gehad en achteraf vergeten was die bescheiden terug te geven. Zelf vindt u misschien dat die oude papieren wel onbelangrijk zullen zijn. Gooi ze dan toch maar niet bij de volgende schoonmaak weg. Als u weet hoe aardige, belangrijke, of zelfs unieke gegevens

onderzoekers aan bescheiden van particulieren te danken hebben - mijn vaders kasboek is me een dierbaar voorbeeld, omdat ik alleen door zijn gedetailleerde aantekeningen een aantal oorlogsgebeurtenissen in een dorp in onderling verband kon brengen - dan zult u ook begrijpen waarom het van belang is dat het bestaan van uw grote of kleine familiearchief ergens bekend wordt. Op het documentatiecentrum van deze gegevens wijst mevr. De Booy dan ook, het onder haar leiding staande Centraal Register van Familiearchieven, gevestigd in het Utrechtse Rijksarchief. Hebt u er geen zin in om af en toe iemand in huis te krijgen die uw archief wil raadplegen, dan kunt u dat bij de registratie bedingen; maar het belangrijkste blijft dat uw archief ergens bekend is. Zitten de oude stukken u eigenlijk in de weg, dan bestaat de mogelijkheid dat u ze overdraagt aan een openbare archiefbewaarplaats. Ook daarvoor biedt dit uiterst nuttige boekje aanwijzingen.

L.v.T.

B. Wander. Bibliografie Historisch Boerderijonderzoek. (Arnhem 1971) IV en 76 blz. (toezending na storting van f 8,25 op gironr. 897058 van de Stichting Historisch Boerderijonderzoek, Arnhem).

Tot nu toe bestond er geen overzicht van de literatuur betreffende de oude Nederlandse boerderij. Daarom heeft de heer Wander, bibliothecaris van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem, de titels verzameld van alle boeken en tijdschrift-artikelen die tussen 1960 en 1970 over dit onderwerp verschenen. Ook aan belangrijke publikaties van aan Nederland grenzende landen, met name België, werd aandacht besteed, evenals aan de voornaamste literatuur van vóór 1960.

De auteur heeft de ruim 700 titels gesplitst in een „Algemeen gedeelte” en een gedeelte „Nederlanden”. Het Algemeen gedeelte bevat rubrieken als algemene werken, geschiedenis en methode van onderzoek; nederzettingsgeschiedenis; constructie; versieringen; interieur; erf; restauratie; openluchtmusea; modernisering en verbouwing. De literatuur over de afzonderlijke boerderijen is per provincie gegroepeerd, waarbij dan nog als aparte rubrieken „Langs de oostgrens” en „De Zuidelijke Nederlanden” zijn toegevoegd. Registers op persoonsnamen, geografische namen en onderwerpen maken het geheel gemakkelijk toegankelijk.

De provincie Utrecht slaat in dit gezelschap wel een slecht figuur met slechts drie titels! L.v.T.